

FESTETT KIRÁLY

Krúdy Gyula regénye

A festett király Szapolyai János, aki vadszőlő levelével szokta kékre festeni arcát, mielőtt katonái közé ment, hogy fiziognómiája mennél félelmesebb legyen. Különös ember volt: sok bizarr furcsaságot jegyzett fel róla Krúdy. Általában, a regény minden szereplőjéről találunk sok sa-

játos karakter feljegyzést – tulajdonképpen ez adja meg ennek a könyvnek igazi tartalmát és érdekességét.

Ha mindenáron skatulyázni akarnánk, akkor a „történelmi regény” feliratú dobozba kellene elhelyezni ezt a könyvet. Ami nem volna precíz és helyes. Mert ez az érdekes. könyv, szigorúan véve: nem történelmi és nem regény. Mohács után játszódik, négyszáz évvel ezelőtt: de ez a tény egymagában véve még nem elég a „történelmi” jelzőhöz. „Történelmi” az a regény, amelyben összesűrítve megtaláljuk a történelmi fejlődés egy fejezetét, amelyben mozog az idő, amelyben kollektív erők áramlanak valahonnét valahová. A történelem: mozgás; a történelmi regény: dinamikus. De Krúdynek ez a könyve statikus jelenség. Az író kiemel egy pontot a történelemből, elkülöníti, és egy pillanatra megállítva az időt, kizárólag a térben vizsgálja, és igyekszik leírni. Nagyon közelről vizsgálja: kiszakítva a történelmi perspektívákból.

És a könyv éppen ebből az okból nem mondható regénynek sem. Hiszen a regény principiuma végeredményben azonos a történelemével: a regénynek is az idő az anyaga, a regény is dinamikus. A *Festett király* tulajdonképpen novella, vagy még inkább ahhoz a nagyon vonzó műfajhoz tartozik, amelyet miniatűrnek neveznek.

Főszereplője tulajdonképpen nem is Szapolyai, akit a könyv végén János királlyá koronáznak, hanem ellenfele, Mária királyné, II. Lajos özvegye, aki Mohács után Pozsonyban él híveivel, mostoha viszonyok között, de hűségesen védelmezve bátyjának, Ferdinándnak érdekeit, és következetesen visszautasítva Szapolyai ismételt házassági ajánlatait. Szapolyainak és még inkább Máriának lélekrajza ez a könyv. Krúdy nagyon messze áll a modern történelmi portretistáktól, Maurois-tól és Ludwigtól, akik

történelmi embereket a legmodernebb lélektani ideológiával értékelnek át mai emberekké. Krúdy lélekábrázolása inkább romantikus: egy-egy vonást erősen megnagyít, fokoz, a színeket nagyon megélelénkíti. De azért nem emlékeztet a Jókai-szerű, sematikus angyal-ördög emberábrázolásra. Az első pillanatban józanul meglátja hősének reális tulajdonságait: mindvégig meg is tartja őket, de valamennyit erősen aláhúzza, excentrikusan kihangsúlyozva. Ezzel a reális romantizmussal, ezekkel a furcsa, különc, de mégis valószerű alakjaival inkább Dickenst juttatja eszünkbe. (Talán csak az adagolás aránya más. Dickens módszere: két rész realizmus, egy rész fantázia, Krúdyé pedig ennek a fordítottja.)

Ehhez járul még egy egészen különös, sajátos ízű és színű, miliő- és epizódfestés. (Krúdy legerősebb oldala.) Ez a könyv is tele van bizarr dekorációjú leírásokkal, érdekes patinájú hangulatokkal, különleges színezetű dialógusokkal. Van benne valami a múltból és a jelenből, az életből és a meséből, a történelemből és az anekdotából. Speciális zamatú írás – Krúdy egyéniségének markáns bélyegével.